

სათათბირო და ხალხი

ჩვენ ყოველთვის იმ აზრისა ვიყავით, რომ სახელმწიფო სათათბირო ხალხს ვერც მიწას მისცემს და ვერც თავისუფლებას. ვერ მისცემს იმიტომ, რომ მთავრობა სათათბიროს კრიჭაში უდგა და ხელის განძრევის ნებას არ აძლევს.

„გლეხის“ პირველ ნომერში მე ვუამბე მკითხველებს მთავრობისა და სათათბიროს ბრძოლის ამბავი. მიწის შესახებ ორივეს დიდი კინკლაობა მოუვიდათ და მაშინ საქმე იმით გათავდა, რომ სათათბირომ კარგად გამოლანძღა მინისტრები და გაუშვა. იმის შემდეგ მთავრობა ისევ თავის გზას დაადგა, სახელმწიფო სათათბირო კი მიწის შესახებ კანონის შედგენას შეუდგა. ვინ იცის, კიდევ რამდენი სიტყვა დაიხარჯა ამ კანონზე. ვინ იცის, კიდევ რამოდენას დახარჯავენ, მაგრამ არ დასცალდათ: ხელმწიფემ სახელმწიფო სათათბირო დაითხოვა და ახალი არჩევნები დანიშნა.

რა მოხდა? რად დაითხოვა? რად გაუწყრა ჩვენი „გულკეთილი“ და „მოწყალე“ ხელმწიფე ხალხსა და იმის წარმომადგენლებს?

აი რა მოხდა და აი რად გაუწყრა „მამა“ ხელმწიფე სათათბიროს:

ხალხის წარმომადგენლებმა რომ მიწაზე დაიწყეს ლაპარაკი, ერთმა ალთას გაიწია, მეორემ - ბალთას, მესამემ - მარჯვნივ და მეოთხემ - მარცხნივ. მსხვილი მემამულეები ამბობდნენ, მიწა კერძო საკუთრებაა და არავის ნება არ უნდა ჰქონდეს ძალით ჩამოართვას სხვას მიწაო. თუ გლეხს მიწა აკლია, ციმბირში გადავასახლოთ და იქ იმოდენა მიწა მივცეთ, რამოდენიც მას სურდესო.

მეორე - „კადეტების“ პარტია, რომელიც უმთავრესად ვეკილებისგან, ექიმებისგან და პროფესორებისგან შესდგება, ასე აპირობდა მიწის საქმის მოგვარებას: ეკლესიებს, მონასტრებს და საუფლისწულო მმართველობას (ეს მამული ხელმწიფესა და იმის ნათესავებს ეკუთვნის) მიწები უნდა ჩამოერთვას და გადაეცეს ხაზინას, რომელიც ამ მიწებს გლეხებს დაურიგებს... თუ რომელიმე მემამულეს დიდი მამული აქვს და გლეხებს მისი ყიდვა უნდათ, მემამულეს ნება არ უნდა ჰქონდეს, უარი უთხრას მას. ეს მამული იმ ფასად უნდა დაეთმოს გლეხებს, რა ფასადაც დააფასებენ შუამავლები.

მესამე პარტია - შრომის ჯგუფი თხოულობდა ყველა მამულების უფასოდ ჩამორთმევას. ეს მამულები უნდა დაურიგდეს იმათ, ვინც მიწაზე მუშაობს და მიწით ცხოვრობს.

სამივე პარტია ერთმანეთს შეება. ატყდა ერთი ყაყანი და ვაი-ვაგლახი. ბოლოს გამარჯვება „კადეტებს“ დარჩათ, რადგან ისინი ყველაზე მეტნი იყვნენ სათათბიროში. „კადეტები“ შესაფერ კანონების შედგენას შეუდგნენ, მაგრამ მთავრობამ დროზე უხელთა და პირში ბურთი ჩასჩრა.

რად მოიქცა ესე მთავრობა? რა იყო „კადეტების“ კანონში სახიფათო? ბევრი არაფერი, მაგრამ მთავრობას მაინც პატარა ხიფათი მოელოდა. საქმე იმაშია, რომ მთავრობის ყოველ წევრს, მეფიდან დაწყებული გუბერნატორამდის, ბლომად მამულები აქვთ. „კადეტების“ კანონის ძალით ამ მემამულეებსა და მათს ურიცხვ ნათესავებს მამულები ჩამოერთმეოდათ „სამართლიან“ ფასად, იმათ კი ის უნდათ, რომ მიწაში ერთი ათად აიღონ. ეს კანონი მათთვის ხელსაყრელი არ იყო, ამიტომ ხრიკი მოსდეს სათათბიროს და დაკეტეს.

ორიოდე კვირის წინად მთავრობამ ნამდვილი პროვოკაცია ჩაიდინა. მან გამოუცხადა მთელ რუსეთის გლეხებს, რომ სათათბირო თქვენ ვერაფერს გიშველითო, სათათბირომ რომ მიწა მოგიმატოთ, თქვენთვის უარესი იქნება, რადგან გადასახადი მოგემატებათ და შემოსავალი კი - არაო. ამიტომ ფრთხილად იყავით და სათათბიროს ნურაფერს დაუჯერებთ, ჩვენ კი დღემდისაც თქვენთვის ვზრუნავდით და დღეის იქითაც არ მოგაკლებთ ჩვენ ზრუნვასო. ასეთი სისულელე წამორომა მთავრობამ და ასე აპირობდა ხალხის მოტყუებას, მაგრამ წინ გადაეღობა სათათბირო და გამოაცხადა, რომ მთავრობამ კანონი დაარღვია და სახელმწიფო სათათბიროს საქმეში ჩაერიაო.

მთავრობამ მართლა დაარღვია კანონი, რადგან ისეა შეჩვეული კანონის დარღვევასა და თვითნებობას, რომ უამისოდ ერთი დღეც არ შეუძლიან ცხოვრება.

ეს სათათბირომ, რასაკვირველია, იწყინა და მთავრობას სამაგიეროს გადახდა მოუნდომა. მან განიზრახა თავის მხრით გამოეცა მოწოდება და აეხსნა, რომ მთავრობა სტყუის და ხალხის მოტყუებას აპირობს. მაგრამ დაიწყოთ თუ არა სათათბირომ ამ მოწოდების წერა, ხელმწიფემ აღარ აცალა და გამოაცხადა: სათათბირო ხალხს აღელვებს, არაფერს აკეთებს და ამიტომ მას ვითხოვ და შვიდი თვის შემდეგ ახალ სათათბიროს მოვიწვევო.

ჯერ ერთი, რა უნდა ქნას ხალხმა შვიდი თვის განმავლობაში? მეორე: ვისი იმედით უნდა იყოს შვიდ თვეში და მესამე: უნდა მოუცადოს მეორე სათათბიროს, თუ სხვა გზას მიმართოს?

შვიდი თვის განმავლობაში მთავრობა კარგად მოასწრებს აუარებელ სოფლის დაწვას, დანგრევას, აუარებელ ხალხის დახვრეტას და ციხეში დაღობვას. აუარებელ უკანონობის ჩადენას და

ხაზინის გაქურდვას. ხალხი ამ შვიდ თვეში უნდა გამოიკადოს და მისი ბედიც ამ შვიდ თვეში გადაწყდება:

ან სირცხვილი და უღელში შებმა, ან სიკვდილი და გამარჯვება!

ან მუდმივი მონობა, ან მიწა და თავისუფლება!

ან ვაჟკაცური ბრძოლა და სახელის მოხვეჭა.

სხვა გზა არ არის: ვისაც რა გზა მოსწონს, ის გზა აირჩიოს!

ჩვენ დღემდის სულ იმას ველოდით, რომ ან ხელმწიფე მოგვცემს მიწას და თავისუფლებას, ან მინისტრები მოგვცემენ. ან სახელმწიფო სათათბირო. ველოდით და ვუყურებდით, მაგრამ ლიდინით თვალები დაგველია და ხახამშრალეები დავრჩით: არც ხელმწიფემ მოგვცა რამე, არც მინისტრებმა და არც სათათბირომ. ის ხომ წინადაც ვიცოდით, რომ მთავრობა თუ წაგვართმევდა რასმეს, თორემ მოცემით არას მოგვცემდა. მაგრამ ამ სათათბიროს რაღას შევჩერებივართ? ინგლისში, საფრანგეთში, გერმანიაში და სხვაგანაც დიდი ხანია რუსეთის სათათბიროზე ბევრად უკეთესი პარლამენტები არსებობს, მაგრამ დღემდის მათ ხალხისთვის არც მიწა მიუციათ და არც თავისუფლება. რუსეთის სათათბირო რაღა წითელი კოჭი იყო, რომ ხალხისთვის მიეცა რამე!

არა, ჩვენ სათათბიროსგან არაფერს არ უნდა მოველოდეთ, თუ რამე გვინდა და თუ რამე შეგვიძლიან, ჩვენივე ხელით უნდა ვიმოვოთ მიწაც და თავისუფლებაც. სხვას ტყუილად ნუ შევჩერებივართ ხელში, თორემ, ხომ იცით, სხვის იმედით დარჩენილი ყოველთვის მოტყუებული რჩება.

მაშ ასე: სახელმწიფო სათათბირო დაითხოვეს. ჩვენ არასდროს არ გვქონია სათათბიროს იმედი, ამიტომ მისმა დათხოვნამ სულაც არ შეგვაწუხა. ჩვენ მხოლოდ ჩვენ ნაცად ერთობისა და ძმობის იმედი გვქონდა და დღესაც ამ ერთობის იმედით ვცხოვრობთ. ჩვენ მხოლოდ ის ვიცით, რომ საბოლოო ბრძოლის დღე გვიახლოვდება და ამიტომ საბრძოლველად ვემზადებით. ჩვენ მხოლოდ ის ვიცით, რომ ჰაერში სისხლის სუნი ტრიალებს, საიდგანლაც ჭახა-ჭუხი ისმის და აღმოსავლეთიც ცეცხლის ფერად შეილება.

საცაა მზე უნდა ამოვიდეს! დიაღ, უნდა ამოვიდეს და ჩვენც მზად ვართ გაწმენდილნი, გასპეტაკებულნი და საბრძოლველად მომზადებულნი ამაყად დავუხვდეთ სიკვდილს, რომელიც მოგვიტანს მიწას და თავისუფლებას!

საცაა, მზე უნდა ამოვიდეს!

მიხეილ ჯავახიშვილი

1906 წ.

ტექსტის ციფრული ვერსია მოამზადა:

ედგარ ბრუტიანმა

05.06.2021